

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 02
Rotel 020111

DOM
2021-01-22
Stockholm

Mål nr
FT 11253-19

Sid 1 (12)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2019-09-26 i mål nr FT 4399-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Lars Erik Larsson, [REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Juristerna Erik Scherstén och Erica Wide
Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Motpart

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: Föredragandena [REDACTED]
Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

SAKEN

Dröjsmålsränta m.m.

Hovrättens domslut, se nästa sida.

Dok.Id 1649702

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 00

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Med ändring av tingsrättens dom förpliktar hovrätten staten genom Justitiekanslern att till Lars Erik Larsson betala 8 640 kr.
 2. Med ändring av tingsrättens dom förpliktar hovrätten staten genom Justitiekanslern att ersätta Lars Erik Larsson för hans rättegångskostnad i tingsrätten med 1 950 kr. Av beloppet avser 1 050 kr rättslig rådgivning och 900 kr ansökningsavgift.
 3. Hovrätten förpliktar staten genom Justitiekanslern att ersätta Lars Erik Larsson för hans rättegångskostnad i hovrätten med 1 068 kr avseende rättslig rådgivning.
-

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Lars Erik Larsson har, såsom han slutligen bestämt sin talan, yrkat att hovrätten ska förplikta staten genom Justitiekanslern (staten) att till honom betala ett kapitalbelopp om 8 640 kr. För det fall beloppet ska utgå som skadestånd har han yrkat ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker. Lars Erik Larsson har vidare yrkat att hovrätten ska förplikta staten att ersätta honom för hans rättegångskostnad i tingsrätten.

Staten har motsatt sig att tingsrättens dom ändras. Om hovrätten skulle finna att Lars Erik Larsson har rätt till ränta med stöd av en analog tillämpning av räntelagen har det yrkade beloppet vitsordats som skäligt. För det fall hovrätten skulle finna att skadestånd ska utgå med ett högre belopp än vad tingsrätten funnit har staten vitsordat beloppet och yrkad ränta på det under den förutsättning som framgår nedan (se s. 4).

Lars Erik Larsson har yrkat ersättning för sin rättegångskostnad i hovrätten.

PARTERNAS TALAN I HOVRÄTTEN

Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i tingsrätten, dock med de förtydliganden och justeringar som redovisas nedan.

Lars Erik Larsson

Lars Erik Larsson har i hovrätten förtydligat att han till stöd för yrkandet om kapitalbeloppet på 8 640 kr har anfört två alternativa grunder som kan sammanfattas enligt följande. Han har i första hand gjort gällande att staten ska förpliktas att betala det begärda beloppet med stöd av en analog tillämpning av bestämmelserna i 3 och 6 §§ räntelagen (dröjsmålsräntegrunden). För det fall hovrätten skulle bedöma att räntelagens bestämmelser inte kan tillämpas analogt har han i andra hand gjort gällande att staten ska betala det begärda beloppet som skadestånd (skadeståndsgründen).

De faktiska omständigheterna som Lars Erik Larsson har åberopat till stöd för respektive grund framgår av tingsrättens dom, dock med följande justering. Vad gäller skadestandsgrunden, dvs. förlorad avkastning under dröjsmålstiden, åberopar han att den ska bedömas enbart mot bakgrund av värdeutvecklingen i fonden SKAGEN Global eftersom han gör gällande att det är i den fonden som han skulle ha placerat medlen dagen efter att de kom in på hans konto. Han har förtydligat att om hovrätten inte skulle finna det i tillräcklig grad bevisat att han skulle ha placerat pengarna i SKAGEN Global gör han inte gällande att skadan ska uppskattas till ett skäligt belopp.

Staten

Vad gäller skadestandsgrunden har staten vitsordat värdeutvecklingen på fonden SKAGEN Global och att den presenterade uträkningen resulterar i ett belopp som i vart fall uppgår till det yrkade. Om hovrätten skulle finna det bevisat att Lars Erik Larsson, dagen efter att medlen skulle ha betalats ut till honom, skulle ha investerat medlen i fonden SKAGEN Global har staten vitsordat det yrkade beloppet som skäligt i och för sig. För det fall hovrätten skulle finna att skadestånd ska utgå med ett högre belopp än vad tingsrätten funnit har staten vitsordat yrkandet om ränta på skadestandsbeloppet.

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Lars Erik Larsson har åberopat samma bevisning som i tingsrätten. Förhöret med Lars Erik Larsson har lagts fram genom uppspelning av ljud- och bildupptagningen från huvudförhandlingen i tingsrätten.

Staten har inte åberopat någon bevisning.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Dröjsmålsräntegrunden

I målet är ostridigt att Kronofogdemyndigheten – i strid mot 13 kap. 1 § utsökningsbalken och 13 kap. 3 § utsökningsförordningen (1981:981) – varit i dröjsmål med att betala ut influtna medel till Lars Erik Larsson på det sätt som tingsrätten redogjort för. Även beloppet är ostridigt. Den fråga som hovrätten först har att ta ställning till är om staten är skyldig att betala dröjsmålsränta på respektive försenad betalning till Lars Erik Larsson.

Rättsliga utgångspunkter

Räntelagen är tillämplig på förmögenhetsrättens område. Som tingsrätten angett kan dock räntelagen tillämpas analogt. Som tingsrätten också uttalat har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2016 s. 1035, som gällde ett offentligt biträdes rätt till dröjsmålsränta vid försenad utbetalning av biträdets ersättning, utvecklat under vilka förutsättningar en analog tillämpning av räntelagens bestämmelser om dröjsmålsränta ska ske.

I rättsfallet uttalade Högsta domstolen följande. Den normala påföljden vid dröjsmål med betalning av pengar är att borgenären har rätt till dröjsmålsränta. Dröjsmålsräntan har två grundläggande funktioner. Den ska vara ett påtryckningsmedel för att förmå gäldenären att betala i tid, och den ska ge en ersättning för borgenärens förlust. Genom den standardiserade rätten till dröjsmålsränta kan man undvika mer komplicerade bedömningar av vilken skada som borgenären har orsakats av att gäldenären inte har betalat i tid. Ansvaret för dröjsmålsränta är strikt. När räntelagen inte är direkt tillämplig kan lagen tillämpas analogt. Ränta enligt lagens principer kan utgå även på en penningfordran som ligger nära förmögenhetsrätten eller när en tillämpning av principerna annars bedöms som rimlig och ändamålsenlig. Den omständigheten att en fordran kommer från ett offentligrättsligt förhållande hindrar inte att räntelagen kan tillämpas. De offentligrättsliga inslagen bör ges utslag bara i de avseenden där de har betydelse för fordringen. Avgörande är istället den aktuella fordringens karaktär, dvs. i

vad mån den kan jämföras med en förmögenhetsrättslig fordran (Se NJA 2016 s. 1035 p. 4, 7 och 8 med där gjorda hänvisningar.)

I rättsfallet bedömde Högsta domstolen att förutsättningarna för uppdraget och ersättningen i och för sig var offentligrättsligt reglerade men att myndigheten, när den väl hade fastställt vilken ersättning som skulle utgå, fick en preciserad betalningsförpliktelse som skulle infrias snarast. Fordringen på den beslutade ersättningen hade därmed en sådan karaktär att räntelagens principer för dröjsmålsränta skulle tillämpas. (Se NJA 2016 s. 1035 p. 9.)

Högsta domstolen har därefter kommit med ytterligare ett vägledande avgörande om när civilrättsliga principer ska få genomslag i offentligrättsligt reglerade förhållanden, men det avgörandet gällde inte specifikt rätten till dröjsmålsränta. (Se NJA 2018 s. 266 som gällde frågan om en statlig högskola kunde förpliktas att återbetala studieavgift vid bristande kvalitet i en utbildning.)

Bedömningen i detta fall

Lars Erik Larssons fordringar på Kronofogdemyndigheten har visserligen sin grund i ett offentligrättsligt förhållande och den försenade utbetalningen av respektive belopp utgör slutpunkten på myndighetens offentligrättsligt reglerade uppdrag. Samtidigt framgår tidpunkten för när Kronofogdemyndigheten hade skyldighet att betala ut beloppen till Lars Erik Larsson tydligt av författning (se 13 kap. 1 § utsökningsbalken och 13 kap. 3 § utsökningsförordningen). Staten har vitsordat dröjsmål. Att det fanns något hinder eller särskilda skäl mot utbetalning var överhuvudtaget inte aktuellt. Det förelåg alltså ingen kvarstående åtgärd eller bedömning från myndighetens sida som kunde påverka myndighetens betalningsskyldighet. Det var istället fråga om preciserade betalningsförpliktelser som myndigheten hade att infria omedelbart.

Till skillnad från förhållandena i Högsta domstolens avgörande i Ö 5879-18, som tingsrätten fäst särskilt avseende vid, var det inte fråga om någon bedömning av vem som hade rätt till medlen såsom sakägare eller någon annan kvarstående bedömning

(se mer om mål Ö 5879-18 nedan). Det förelåg istället ett klart dröjsmål från Kronofogdemyndighetens sida.

I det nu aktuella målet förelåg alltså preciserade författningsreglerade betalningsförpliktelser för Kronofogdemyndigheten i förhållande till Lars Erik Larsson som Kronofogdemyndigheten hade att infria snarast. Enligt hovrätten innebär detta att de aktuella fordringarnas karaktär kan liknas vid en förmögenhetsrättslig fordran på någon som innehar medel för annan med redovisningsskyldighet.

Eftersom det är fråga om preciserade betalningsförpliktelser som Kronofogdemyndigheten haft att betala till Lars Erik Larsson snarast bedömer hovrätten vidare att det är rimligt och ändamålsenligt att ersättning för dröjsmålsränta ska utgå. Ändamålet som ligger till grund för att den normala påföljden vid dröjsmål ska vara dröjsmålsränta gör sig särskilt gällande i en situation som den aktuella när det är fråga om en preciserad betalningsskyldighet för staten mot en enskild. Dröjsmålsräntan fyller då väl sin funktion som en standardiserad ersättning för borgenärens förlust. Det är varken rimligt eller ändamålsenligt att det i en situation som den föreliggande ska åligga den enskilde borgenären att presentera beräkningar och bevisning – beräkningar och bevisning som är svåra att göra och få fram - för att kunna få någon ersättning för dröjsmålet.

Enligt hovrätten ska inte Högsta domstolens beslut den 18 mars 2019 i mål Ö 5879-18 förstås som att Högsta domstolen, på så sätt som tingsrätten ansett, uttalat sig om ett liknande fall som det nu föreliggande. Mål Ö 5879-18 gällde en klagan över domvilla. I målet var det inte fråga om att Kronofogdemyndigheten betalat ut pengar för sent. Klagan över domvilla gällde istället att hovrätten gått utanför ramen för processen när hovrätten - i samband med att hovrätten ändrade ett överklagat beslut - förpliktade Kronofogdemyndigheten att betala ut ränta, trots att Kronofogdemyndigheten inte var part i målet. Högsta domstolen uttalar visserligen i punkten 11 i beslutet att Kronofogdemyndighetens befattning med medel som influtit från en försäljning av utmätt egendom utgör ett led i den myndighetsutövning som sker i samband med verkställighet, att principerna för hanteringen av medlen därmed är annorlunda än de som gäller när någon tagit emot pengar inom ramen för ett avtalsförhållande och att

Kronofogdemyndigheten inte har några avtalsrättsliga förpliktelser gentemot parterna i ett utmättingsärende. Men dessa uttalanden förhåller sig, enligt hovrätten, till omständigheterna i det mål som klagan över domvilla avsåg. Och det målet gällde Kronofogdemyndighetens hantering av medel i ett utmättingsärende fram till dess det var avgjort vilka sakägare som hade rätt till de medel som influtit efter en exekutiv försäljning. Det var alltså fråga om Kronofogdemyndighetens direkta myndighetsutövning under ett pågående utmättingsärende. En sådan situation har – i enlighet med vad Högsta domstolen uttalade i punkten 11 – inte någon avtalsrättslig karaktär. Däremot berörde Högsta domstolen inte alls frågan om en preciserad omedelbar betalningsförpliktelse för Kronofogdemyndigheten – i en situation där inga bedömningar återstår för myndigheten – ska ge rätt till dröjsmålsränta, därför att betalningsförpliktelsen kan anses ha en förmögenhetsrättslig karaktär. Inte heller bedömdes ändamålsskäl för att dröjsmålsränta bör utgå i en sådan situation. Att Högsta domstolens uttalanden i Ö 5879-18 är begränsade till omständigheterna i det målet framgår också av att avgörandet inte är publicerat som ett vägledande avgörande. Avgörandet innehåller inte några hänvisningar till tidigare vägledande avgörande från Högsta domstolen om rätten till dröjsmålsränta, dvs. till NJA 2016 s. 1035, och inte heller till andra vägledande avgöranden om gränsdragningen mellan fordringars offentligrättsliga respektive förmögenhetsrättsliga karaktär. Enligt hovrätten påverkar därför Högsta domstolens uttalanden i domvillomålet inte bedömningen i det nu aktuella målet.

Sammanfattningsvis är det hovrättens bedömning att fordringarnas karaktär av preciserade betalningsförpliktelser som Kronofogdemyndigheten utan några kvarstående ställningstaganden hade att infria snarast, innebär att de kan liknas vid en förmögenhetsrättslig fordran. Vidare talar, enligt hovrätten, starka ändamålsskäl för att dröjsmålsränta ska utgå i en situation som den aktuella. Hovrättens slutsats är därför att Staten är skyldig att betala dröjsmålsränta till Lars Erik Larsson från det Kronofogdemyndigheten var i dröjsmål med respektive utbetalning. Beloppet är ostridigt. Det innebär att staten ska förpliktas att betala det yrkade beloppet till Lars Erik Larsson.

Rättegångskostnad

Vid denna utgång ska staten, såsom förlorande part, ersätta Lars Erik Larssons rättegångskostnader i såväl tingsrätten som hovrätten. Staten har vitsordat respektive belopp som skäligt i och för sig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2021-02-19

I avgörandet har deltagit hovrättspresidenten Anders Perklev, hovrättslagmannen Christine Lager och hovrättsrådet Kenneth Nordlander, referent (skiljaktig).

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Skiljaktig mening

Referenten, hovrättsrådet Kenneth Nordlander, är skiljaktig och anför följande:

Jag har en annan uppfattning än majoriteten när det gäller en analog tillämpning av räntelagen (dröjsmålsräntegrunden). Enligt 1 § räntelagen framgår att lagen är tillämplig på penningfordran inom förmögenhetsrättens område. Som tingsrätten och majoriteten redovisat har rättspraxis emellertid utvecklat sig på så sätt att räntelagen i vissa fall kan tillämpas analogt på fordringar som kommer från ett offentlighetsrättsligt förhållande. Högsta domstolens avgörande i NJA 2016 s. 1035 utgör ett exempel på detta. HD framhöll i det fallet att ränta enligt räntelagens principer kan utgå även på en penningfordran som ligger nära förmögenhetsrätten eller när en tillämpning av principerna annars bedöms som rimlig och ändamålsenlig. Enligt HD är den aktuella fordringens karaktär avgörande, dvs. i vad mån den kan jämföras med en förmögenhetsrättslig fordran. HD uttalade även att om en fordran bygger på en offentlighetsrättslig reglering men utgör ersättning för en utförd prestation, ligger det nära till hands att utgå från räntelagens regler om dröjsmålsränta ifall fordringen inte skulle betalas i tid.

Högsta domstolen har emellertid i ett orefererat beslut den 18 mars 2019 i mål nr Ö 5879-18, det s.k. domvillomålet, gjort vissa uttalanden som enligt min mening har direkt bäring på det nu aktuella målet. HD framhöll i det målet att Kronofogdemyndighetens befattning med medel som influtit från en försäljning av utmätt egendom utgör ett led i den myndighetsutövning som sker i samband med verkställigheten. Att gäldenären i förevarande mål frivilligt har betalat till Kronofogdemyndigheten utgör enligt min mening ingen skillnad vid den bedömning som ska göras. HD framhöll att principerna för hanteringen av medlen är annorlunda än de som gäller när någon har tagit emot pengar inom ramen för ett avtalsförhållande. HD framhöll också att Kronofogdemyndigheten inte har några avtalsrättsliga förpliktelser gentemot parterna i ett utmätningsärende. Enligt HD är det en helt annan sak att staten kan bli skadeståndsskyldig om det skulle föreligga fel eller försummelse vid myndighetsutövningen och att det i så fall även kan uppkomma en skyldighet att betala dröjsmålsränta.

I det nu förevarande fallet uppkom Kronofogdemyndighetens skyldighet att betala ut medlen inte till följd av att Lars Erik Larsson utfört en viss prestation som han hade rätt till ersättning för. Tvärtom följer betalningsförpliktelsen av de offentligrättsliga regler som Kronofogdemyndigheten har att beakta inom ramen för sin myndighetsutövning. I sammanhanget kan också beaktas att indrivning och utbetalning av medel utgör en del av Kronofogdemyndighetens kärnverksamhet.

Enligt min bedömning medför det nu sagda att Kronofogdemyndighetens utbetalning av medel – oavsett om det sker i rätt tid eller inte – är att betrakta som det sista ledet i myndighetens myndighetsutövning som sker i samband med en verkställighet. Lars Erik Larssons fordrans offentligrättsliga inslag är därmed av avgörande betydelse för densamma, varför räntelagen inte kan tillämpas analogt på fordringen under åberopande av att den har legat nära förmögenhetsrätten. Enligt min bedömning framstår det som alltför långtgående i ett fall som detta att, när dröjsmålet skett inom ramen för Kronofogdemyndighetens myndighetsutövning och kärnverksamhet, grunda en analog tillämpning av räntelagen på lämplighetsöverväganden.

Dröjsmålsrättegundens kan därmed enligt min mening inte vinna bifall.

Frågan är då om Lars Erik Larsson har rätt till yrkat belopp enligt den av honom åberopade andrahandsgrunden (skadeståndsgrunden).

Det är ostridigt i målet att Kronofogdemyndigheten har varit i dröjsmål med att betala ut de influtna medlen till Lars Erik Larsson på det sätt som tingsrätten har redogjort för. Det är vidare ostridigt att Kronofogdemyndighetens underlåtenhet att betala ut medlen i tid utgjort fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Frågan blir då om Lars Erik Larsson har bevisat att han, om han hade fått medlen i rätt tid, skulle ha investerat dem i fonden SKAGEN Global dagen efter att medlen kom in på hans konto och om han därmed bevisat sin påstådda skada.

Det är Lars Erik Larsson som har bevisbördan för såväl skada som adekvat kausalitet. Eftersom det rör sig om ett hypotetiskt händelseförlopp, som det är svårt att föra full bevisning om, finns det skäl att sätta beviskravet något lägre än vad som annars gäller i

dispositiva tvistemål. Vad som ska bevisas är omständigheter som kan ligga till grund för en möjlig händelseutveckling. I detta fall innebär det att Lars Erik Larsson – för att nå framgång med skadeståndsgrunden – ska göra det klart mer sannolikt att han skulle ha placerat de aktuella medlen i fonden SKAGEN Global dagen efter de kom in på hans konto än att han skulle ha agerat på något annat sätt.

Lars Erik Larsson har själv berättat att han skulle ha placerat medlen i fonden SKAGEN Global direkt när han fick dem. Hans egna uppgifter får dock värderas med viss försiktighet, även om det i och för sig inte finns några skäl att ifrågasätta hans uppgifter. För att Lars Erik Larssons talan ska kunna vinna bifall krävs att det finns annan bevisning som ger stöd åt hans påstående.

Av den skriftliga utredningen framgår att Lars Erik Larsson i vart fall sedan juli 2016 investerat i fonder hos fondbolaget SKAGEN, bl.a. i fonderna Kon-Tiki och M2. Av de månatliga kundrapporterna framgår vidare att Lars Erik Larsson i december 2016, dvs. samma månad som han fick sin första utbetalning av de aktuella medlen från Kronofogdemyndigheten, gjorde en första insättning i fonden SKAGEN Global. Vidare framgår att Lars Erik Larssons andelsinnehav i respektive fond därefter var oförändrat till mars 2017, dvs. då han fick den resterande utbetalningen från Kronofogdemyndigheten. Av den skriftliga utredningen framgår att Lars Erik Larssons innehav i mars 2017 var oförändrat i förhållande till fonden M2, minskade något i fonden Kon-Tiki, men ökade i fonden SKAGEN Global och att insättning även gjordes i en ny fond vid namn Vekst.

Lars Erik Larssons egna uppgifter får således stöd av den nu redovisade skriftliga utredningen. Vid en samlad bedömning finner jag att Lars Erik Larsson gjort det klart mer sannolikt att han, dagen efter medlen skulle ha satts in på hans konto, skulle ha investerat i vart fall en så stor del av medlen i SKAGEN Global att avkastningen skulle uppgå till det yrkade beloppet. Vid denna bedömning har staten vitsordat yrkat kapitalbelopp och yrkad ränta.

Överröstad i denna fråga är jag i övrigt ense med majoriteten.